

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора Віталія Василевича на дисертацію Мартишко Микити Володимировича «Кримінально-правова характеристика умисного знищення або пошкодження майна» подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми, обраної для дисертаційної роботи обумовлена декількома обставинами: по-перше, – не значним, але зростанням у 2024 році (+ 32 %) засуджених осіб, звільнених засуджених від покарання, призначених покарань позбавлення волі за вчинення умисного знищення або пошкодження майна передбаченого ст. 194 КК України; по-друге, – потребою забезпечення конституційного права людини щодо дотримання гарантій кожного володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю й ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності, держава забезпечує захист усіх суб'єктів права власності; по-третє, – неточністю окремих положень поняттєвого апарату умисного знищення або пошкодження чужого майна, необхідністю з'ясування (тлумачення) кваліфікуючих ознак складу злочину, конструювання норми, особливостей кваліфікації тощо; по-четверте, – прискоренням процесів європейської та євроатлантичної інтеграції України, що вимагає впровадження у нормотворчий процес і правозастосовну практику визнаних світовим співтовариством стандартів захисту прав і свобод людини.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Вивчення дисертації та наукових публікацій автора дає можливість підкреслити логічність структури дослідження, що надало автору можливість визначити мету, сформулювати об'єкт і предмет дисертації, окреслити завдання наукової роботи та системно й комплексно підвести підсумки, закріпивши їх у висновках, авторським баченням розв'язання теоретичних положень кримінально-правової характеристики умисного знищення чи пошкодження чужого майна, а також формування пропозицій з удосконалення закону про кримінальну відповідальність для підвищення ефективності застосування кримінально-правових норм.

Результати дисертаційної роботи викладено у восьми наукових публікаціях за темою дослідження, серед яких три статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук та п'ятьох тезах доповідей і наукових повідомлень на науково-практичних і науково-теоретичних конференціях.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Наукові положення і результати,

що винесені на захист, отримано завдяки використанню різноманітних методів, таких як діалектичний та догматичний, історико-правовий і порівняльно-правовий, системно-структурний та моделювання, статистичні методи, а також матеріали судових рішень та правозастосовної практики.

Отже, дисертація Микити Мартишко за темою «Кримінально-правова характеристика умисного знищення або пошкодження майна» виконана на належному теоретичному й практичному рівнях.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Наукова робота Микити Мартишко виконана державною (українською) мовою та має чітку, структуру, що відповідає вимогам МОН України та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії. Дисертація містить анотацію, список публікацій, зміст, перелік умовних позначень, вступ, три розділи, які охоплюють сім підрозділів, висновки, список використаних джерел і додатки. Загальний обсяг дисертації становить 241 сторінка, із них основний текст дисертації – 203 сторінки

Аналіз змісту роботи свідчить про те, що в результаті проведеного дослідження дисертанту вдалося вирішити поставлені задачі та отримати нові, для юридичної науки результати. Вивчення дисертаційної роботи свідчить про самостійність проведеного дослідження, його актуальність і достатній науковий рівень, суттєве теоретичне і практичне значення.

У першому розділі дослідження проведено ретроспективний аналіз еволюції кримінально-правової характеристики за умисне знищення чи пошкодження чужого майна на різних історичних етапах розвитку законодавства України про кримінальну відповідальність. З урахування його результатів акцентується увага на необхідності викладення в окремій частині ст. 194 Кримінального кодексу України формулювання щодо умисного знищення чи пошкодження чужого майна загальнонебезпечним способом за відсутності мінімальної розміру заподіяної шкоди.

Наголошується, що зарубіжний досвід кримінальної відповідальності за умисне знищення чи пошкодження чужого майна не може бути визнати в повному обсязі корисним для України. Це пояснюється відсутністю формальної визначеності в іноземного законодавця поняття знищення чи пошкодження чужого майна, тлумачення загальнонебезпечного способу, мінімального розміру заподіяної шкоди, конкретизації форми вини, тощо.

Другий розділ дослідження присвячено аналізу об'єктивних та суб'єктивних ознак умисного знищення або пошкодження чужого майна, передбаченого ст. 194 Кримінального кодексу України. За його результатами автор пропонує конкретизувати поняття: знищення чужого майна, яким є

кримінально-протиправне, умисне доведення майна до стану непридатності, втрати його споживчих властивостей, економічної цінності, неможливості його використання за призначенням; пошкодженням чужого майна визначається як кримінально-протиправне, умисне діяння, яке полягає у погіршенні якості майна, внаслідок чого частково втрачаються його споживчі властивості та економічна цінність, можливість використати за цільовим призначенням. Наголошується, що зміст поняття «знищення» та «пошкодження» майна має спільні конструктивні ознаки: 1) вони є елементами об'єктивної сторони складу злочину, а саме діянням та наслідками; 2) мають протиправний руйнівний вплив на чуже майно, що охоплюється змістом поняття «знищення чужого майна», «пошкодження чужого майна». Відмінність поняття «знищення майна» від «пошкодження майна» полягає у суспільно небезпечних наслідках, які виникають внаслідок вчинення цих діянь. Злочин є закінченим з моменту, коли чуже майно знищено чи пошкоджено і при цьому заподіяно шкоду у великому розмірі.

У третьому розділі дослідження з'ясовано кваліфікуючі ознаки умисного знищення або пошкодження чужого майна, передбаченого ст. 194 Кримінального кодексу України та особливості відмежування його від суміжних кримінальних правопорушень.

Автор констатує, що в чинному законодавстві України про кримінальну відповідальність відсутнє поняття загальнонебезпечного способу та пропонує визначати загальнонебезпечний спосіб умисного знищення або пошкодження об'єктів власності як діяння, яке спричиняє майнову, немайнову, фізичну шкоду фізичній чи юридичній особі чи створює реальну небезпеку спричинення такої шкоди щодо двох чи більше людей. До різновидів такого способу відноситися: вибух, підпал, затоплення, використання радіоактивних матеріалів, отруйних речовин, збудників інфекційних захворювань.

Дисертант формулює роз'яснення, що «інші тяжкі наслідки» як ознака злочину, передбаченого ч. 2 ст. 194 Кримінального кодексу України передбачає тяжкі тілесні ушкодження одній або декільком особам, заподіяння середньої тяжкості тілесних ушкоджень двом або більше особам.

Список використаних джерел охоплює 299 посилань на 31 сторінці та дає підстави стверджувати, що дисертація Микити Мартишко відповідає встановленим вимогам, є завершеною науковою працею, результати якої виконують актуальне наукове завдання, зокрема розроблення теоретичних положень кримінально-правової характеристики умисного знищення чи пошкодження чужого майна, а також формування пропозицій з удосконалення закону про кримінальну відповідальність для підвищення ефективності застосування кримінально-правових норм.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати наукової роботи Микити Мартишко за темою

«Кримінально-правова характеристика умисного знищення або пошкодження майна» може бути рекомендовано для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, у науково-дослідних розробках правничих наукових закладів і установ, під час підготовки посібників, підручників, монографій та інших наукових публікацій, планування досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Микити Мартишко, необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту:

1. Обґрунтовуючи актуальність теми дослідження здобувач наводить статистичні дані Офісу Генерального прокурора України та Державної судової адміністрації за період з 2013 по 2024 роки про кількість засуджених осіб, звільнених засуджених від покарання, призначених покарань у виді позбавлення волі відповідно до ст. 194 КК України (с. 18).

Проте, далі по тексті дисертації зазначена, досить важлива інформація, зовсім не застосовується для посилення аргументації пропозицій щодо удосконалення окремих положень як зазначеної норми, так й авторських змін національного законодавства про кримінальну відповідальність.

2. Висновки дисертації містять цілу низку пропозицій щодо розвитку теоретичних положень кримінально-правової характеристики умисного знищення чи пошкодження чужого майна, удосконалення закону про кримінальну відповідальність для підвищення ефективності застосування кримінально-правових норм.

Однак, у рубриці практичне значення одержаних результатів (с. 23 – 24) зазначається, що сформульовані й обґрунтовані в дисертації теоретичні положення, висновки й пропозиції впроваджено й використовуються лише в освітньому процесі та науково-дослідній діяльності, а де ж тоді практична й нормотворча складова, чому залишилася без уваги?

3. У висновках дисертації (с. 201) автор визначає, що «суб'єктом злочину ч. 1 ст.194 КК України, є фізична осудна особа, яка досягла шістнадцятирічного віку». Далі формулює пропозиції щодо внесення змін до ч. 2 ст. 22 КК України в частині зниження віку кримінальної відповідальності з чотирнадцяти років та передбачити таку норму для усіх запропонованих дисертантом кваліфікованих та особливо кваліфікованих складів, закріплених у ч. 2, 3, 4 ст. 194 КК України.

Разом з тим, переконливих аргументів щодо таких пропозицій не наводить ні результатами вивчення кримінальних проваджень, ні аналітичними узагальненнями статистичних даних.

4. Не зовсім аргументованими вбачаються пропозиції щодо вилучення статей 347, 347¹, 352, 378, 399 КК України, які встановлюють кримінально-правовий захист спеціальних категорій потерпілих, зокрема «працівника правоохоронного органу, державної виконавчої служби, приватного виконавця, журналіста, службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок, судді, народного засідателя чи присяжного, захисника чи представника особи», особливо з урахуванням диференціації об'єкта посягання зазначених злочинів, положень Конституції та міжнародних стандартів захисту вказаних категорій осіб.

5. Мають місце деякі неточності авторських формулювань чи технічні помилки. Так, на с. 200 дисертації автор пропонує «ст. 194 КК України викласти в наступній редакції «Протиправне умисне знищення або пошкодження чужого майна», але вже на с. 202 назву статті 194 КК пропонує викласти як «Умисне протиправне знищення або пошкодження чужого майна», який із цих варіантів вірний?

6. На с. 188 дисертант посилаючись на одного із вітчизняних дослідників жививає поряд з переліком галузей права «військове право». На мою думку здобувачеві варто висловити своє бачення щодо цієї категорії, або підтримати та сформулювати її ознаки, систему та завдання, якщо ні то спростувати.

Ці зауваження і побажання є рекомендаційними, загалом не позначаються на позитивній оцінці дисертації та спрямовані на поглиблення наукової дискусії під час прилюдного захисту.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення як дисертаційної роботи, так і наукових публікацій авторки фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертація Микити Мартишко є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Мартишко Микити Володимировича «Кримінально-правова характеристика умисного знищення або пошкодження майна», що подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є самостійною завершеною науковою працею, містить нові науково обґрунтовані результати проведених досліджень, які розв'язують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для науки кримінального права.

Дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор – **Мартишко Микита Володимирович** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

учений секретар Вченої ради
Національної академії внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Віталій ВАСИЛЕВИЧ

Лідиса
Тривішній
ВКЗ

Василевича засвідчую

Оксана Савчук